

Tuatua Kāpiti

Ko te kangakanga kāpiti'anga 'ē te au taime 'i te au rā ka kāpiti koe ki te au tamariki, te au 'ati'anga mataora nō rātou 'i te piri ki roto 'i te tāmou'anga reo. Kāre koe 'ē anoano'ia kia 'akatu'anga 'i tēta'i tuātau 'inangaro'ia nō te 'āpi'i'anga.

Ākara ma te 'akarongo ki te au tamariki 'ē te tuatua atu kia rātou nō runga 'i te au mea tā rātou 'ē reka ana.

Ko te ma'ata atu 'i te au kupu tuatua tā te tamaiti ka 'akarongo, ko te rito atu ia 'i tā rātou tāmou'anga reo.

Tuatua nō runga 'i te au mea tāku e reka ana.

Ko te tuatua mai kiāku 'i te au tuātau ravarāi, ka 'akamātūtū te reira 'i tāku tuatua, reo 'ē te piri'anga tāmou kī tēta'i 'ua atu, 'ē kā 'anga teia 'i te tango mātūtū nō te 'āpi'i'anga kia kite 'i te tatau.

i Ka kitena'ia te katoa'anga o te akakitekite'anga poto ki konei:

<https://tewhariki.tki.org.nz>

TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA
MINISTRY OF EDUCATION

TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA
MINISTRY OF EDUCATION

Talking Together

Te Kōrerorero

Tuatua Kāpiti'anga

te reo Māori Kuki `Āirani

Te Kāwanatanga o Aotearoa
New Zealand Government

Tuatua Kāpiti'anga

Tuatua 'i roto i tō'ou reo/au reo ngutu'are

'E au aronga tāmou'anga reo 'ūmere'ia te au tamariki rikiriki, 'ē ka rauka ia rātou te tāmou, ma'ata atu 'i te ta'i reo, 'i te tuātau 'okota'i.

'E mea pu'apinga tō'ou reo ngutu'are, 'ē, 'e tango tu'itu'i te reo nō te tamariki nō te tau'i atu kī tēta'i au reo 'ōu.

Ka roa rāi te tāmou'anga reo. 'E mea mātau'ia ē, tei mua ake te kite 'ē te mārama 'ō te tamariki 'i te reo, 'i tā rātou kā kite 'i te tuatua mē kore, ka 'akaāri mai.

'E kāpitipiti putuputu ana te au tamariki 'i te au tu'anga tūkētūkē 'ō te reo tā rātou e tuatua ana. 'E tu'anga mātau'ia teia 'i roto i tā rātou 'aka'aere'anga nō te tāmou'anga reo.

'I te au tuātau ka 'āere'ia, ka tāmou te tamariki 'i te au 'akataka'anga tūke 'ō te au reo tātakita'i, 'ē kā rauka 'ia rātou te tau'i 'i rotopū 'i te au reo, tei runga 'ua ē, ko'ai tā rātou tangata 'ē tuatua ra.

Au tuatua'anga Tuatua atu 'ē te tuatua mai

Ko te rave'anga, ki muri 'ē ki mua te 'akatūtū'anga 'ei pa'u atu ki te au pēpē, tamariki rikiriki, 'ē te tamariki 'ā mama'ata mai, 'e mea pu'apinga tē reira nō te tupu'anga 'ō tō rātou roro.

Ka rauka katoa 'i te au tamariki 'i te tā'anga'anga 'i te au rāvenga 'akatūtū 'ōu, au 'akatangi'anga, au kupu tuatua 'ē te au 'irava ma te tāmou ē, 'e 'akapē'ea ana te tā'anga'anga 'i te 'ōronga tuātau 'i roto 'i te au tuatua'anga.

Ka rauka 'iā koe te tauturu kia 'aere 'ua atu rāi te tuatua'anga, nā roto 'i te 'ākara'anga 'ē te tuatua 'akamāro'iro'i'anga atu nō runga 'i tā te au tamariki 'ē rave ra, mē kore, 'ē kite ra.

Mē oti tō'ou tuātau tuatua'anga, 'e 'akaruke 'i te vā nō te au tamariki kia pa'u mai 'i roto 'i tā rātou 'ua'orāi 'i mātau (nā roto 'i te au 'akatangi'anga, au kupu tuatua, mē kore, reo 'akatūtū 'ō te kōpapa).

'Akatangi'anga 'ē te kupu tuatua kanga

Ko te kangakanga'anga 'i te au 'akatangi'anga, 'ē te au kupu tuatua, ka tauturu tē reira 'i te tamariki kia kite ma te 'akateretere 'i te au 'akatangi'anga 'ō te reo tuatua'ia (tei karanaga'ia ē, ko te kite 'i te pōnikī), 'e taka'inga pu'apinga meitaki teia ki mua, nō te tāmou'anga 'āpi'i kia kite 'i te tatau 'ē te tātā.

Ka mataora kōrua mē kangakanga kāpiti 'i te 'akatangi'anga pūrua 'ē te tangi rutu 'īmene, nā roto 'i te 'īmene, au tua, au pūrua, 'akatangi'anga pūrua 'ā te tamariki rikiriki, 'ē pērā katoa te au 'īmene kimikimi 'ua 'ē te au tuatua kanga.

Tatau'anga 'ē te au 'akakite'anga tua

Ka tauturu te au tū puka 'ē te au tua tūkētūkē, 'i te au tamariki kia mataora 'ē kia ō rātou ki roto 'i te kite'anga 'i te au kupu-tuatua 'e mānaganui, au 'irava, 'ē te au tua potopoto.

Ka tauturu te 'akakite'anga tua nō te tuātau ki mua, 'ē te au mea tei topa ki muri, 'i te 'anga 'i te manako ki roto 'i te tamariki, 'i te manako'anga 'ē te mārama'anga 'i teiane ai.

'E mea meitaki kia 'akaruke 'i te tamariki kia mataora rātou 'i te au puka 'i roto 'i tā rātou ara 'i mātau, kia kite rātou ē, 'e pu'apinga te au mea tā rātou e reka ana 'ē pērā tō rātou au manako.

'I tēta'i taime, 'ē reka ana te tamariki 'ē ta'i kapi 'okota'i, ka 'ākara 'ua 'i te au tūtū, mē kore, ka 'inangaro rātou 'i te tatau 'i ta'uā puka rāi, tā'oki'oki 'ua. Ka meitaki 'ua, mē kāre 'ē oti te puka 'i te tatau 'i te au taime rava rāi.

Reo 'Akataka'anga

Ko te tuatua'anga kāpiti nō runga 'i te au mea 'ō te au rā 'ua nei, ka tauturu te reira 'i te au tamariki kia mārama 'i te 'āite'anga 'ō teiane ai, tāmou au kupu tuatua 'ōu, 'ē ka 'akapē'ea 'i te tā'anga'anga'anga 'ia rātou. Ka rauka iā koe 'i te tauturu ma'ata 'i tā'au tamaiti ...

» Tuatua ma te 'akataka ē, 'ea'a tē tupu nei, koropini iā koe 'i te reira 'ati'anga, ki te au mea tikāi tā te au tamariki 'ē kite nei.

» 'Akataka ē, 'ea'a tā'au 'ē rave ra, iā koe 'ē rave nei 'i tē reira, mei te tuatua ma'ata'anga 'i te au taka'inga tā'au 'ē rave ra, iā koe 'ē tunu kai ra.

» Tā'anga'anga 'i te au kupu tuatua tano 'ē te au ingoa ma te tā'anga'anga 'i te au kupu tuatua tūkētūke nō te reira 'apinga 'okota'i (tuatua 'āiteite te 'āite'anga). 'Ākara'anga, "Tē rūrū nei au 'i te varaoa mata nā roto 'i te rūrū varaoa. Tē 'akaueue nei au mei kau'ī katau".